

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om
ändring av 2 och 3 §§ lagen om funktionärskollektivavtal för
privata statsunderstödda institutioner**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner ändras så, att lagen tillämpas endast på sådana privata samfund och anstalter som med stöd av lag är berättigade till statsbidrag för sina avlöningsutgifter. De samfund och anstalter som får kalkylerad statsandel enligt statsandelsreformen och de samfund och anstalter

som får statsbidrag enligt prövning skall således inte längre omfattas av tillämpningsområdet för lagen. Regleringen av anställningsvillkoren för personalen vid sådana samfund och anstalter skall enligt praxis på den allmänna arbetsmarknaden genomföras med stöd av lagen om arbetsavtal och lagen om kollektivavtal.

Lagen avses träda i kraft den 1 juli 1993.

MOTIVERING

1. Nuläget och de föreslagna ändringarna

De anställda vid privata samfund och anstalter som åtnjuter statlig finansiering står i privaträttsligt anställningsförhållande till sin arbetsgivare, och på anställningsförhållandena tillämpas den allmänna arbetslagstiftningen med det undantaget att på sådana samfund och anstalter som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner (238/79), nedan lagen om funktionärskollektivavtal, tillämpas sistnämnda lag i stället för lagen om kollektivavtal (436/46). Om anställningsvillkoren för personalen vid dessa verksamheter gäller vad därom bestäms genom funktionärskollektivavtal. Lagen om funktionärskollektivavtal grundar sig i enlighet med det statliga och det kommunala tjänstekollektivavtalssystemet på en centraliserad förhandlings- och avtalsverksamhet. Uppgiften att sköta den praktiska förhandlingsverksamheten har i lagen om avtalsdelegationen för privata statsunders-

tödda institutioner (239/79) ålagts finansministeriet. Avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner beslutar om funktionärskollektivavtal som är bindande för samfund och anstalter. Avtalsdelegationens medlemmar utses av statsrådet.

Ett funktionärskollektivavtal binder de arbetsgivare som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal och de funktionärsföreningar som är delaktiga i funktionärskollektivavtalet samt medlemmarna i dessa föreningar. Däremot är staten inte bunden av ett funktionärskollektivavtal. Angående rätten till statsbidrag gäller, vad därom stadgas eller annars föreskrivs i respektive statsbidragsstadgande. Enligt lagen om funktionärskollektivavtals inverkan på statsbidrag (240/79) skall riksdagens statsutskott fatta beslut om grunden för tillägg till statsbidrag som föranleds av funktionärskollektivavtal i det fallet att ett samfund eller en anstalt med stöd av lag har rätt att erhålla tillägg till statsbidrag. Lagen inverkar således inte på beloppet av den kalkylerade statsandelen enligt statsandelsre-

formen eller på beloppet av statsbidrag enligt prövning.

Enligt 2 § 1 och 2 mom. lagen om funktionärskollektivavtal omfattar lagens tillämpningsområde de privata samfund och anstalter som med stöd av lag är berättigade att för sina avlöningsutgifter uppbära statsbidrag, samt de privata samfund och anstalter med statsbidrag enligt prövning som i statsbidrag uppbär minst hälften av det sammanlagda beloppet av sina utgifter för avlöningar och pensioner, och hos vilka minst femtio funktionärer är anställda med befattningen som huvudsyssla. Om en organisation bestående av sådana privata samfund eller anstalter med statsbidrag enligt prövning som bör anses såsom särskilda statsunderstödda institutioner sammanlagt uppbär ett statsbidrag som uppgår till minst hälften av det sammanlagda beloppet av samfundens eller anstalternas avlönings- och pensionsutgifter, och hos den är anställda minst femtio funktionärer med befattningen som huvudsyssla, skall lagen tillämpas på organisationen i dess helhet.

Hur de ovan nämnda privata samfunden eller anstalterna omfattas av funktionärskollektivavtalssystemet och därigenom av funktionärskollektivavtal regleras i lag. Enligt lagen om kollektivavtal, som grundar sig på avtalsfrihet, beslutar arbetsgivaren om sättet att avtala om anställningsvillkor och om övrig reglering med beaktande av de förpliktelser som följer av arbetslagstiftningen. En annan betydande skillnad jämfört med den allmänna arbetsmarknaden är att mängden ärenden som avtalas genom funktionärskollektivavtal har begränsats väsentligt i lag. Jämfört med den allmänna arbetslagstiftningen begränsar lagen om funktionärskollektivavtal i betydande grad de ovan nämnda samfundens och anstalternas rätt att besluta om regleringen av anställningsvillkoren för sin personal. När lagen om funktionärskollektivavtal stiftades ansågs en sådan väsentlig begränsning av ett privat samfunds eller en privat anstalts beslutanderätt likväl motiverad i de fall då ett samfunds eller en anstalts rätt till statlig finansiering regleras i lag och då statsbidraget enligt prövning stiger till en nivå som gör staten till den huvudsakliga finansören av verksamheten i fråga.

Det utgiftsbaserade statsandelssystem som i huvudsak har upphävts vid ingången av år 1993 har för statsmakten spelat en central roll i den allmänna styrningen av den verksamhet

som skall stödas och i synnerhet i allt sådant beslutsfattande som har haft en inverkan på den utveckling av statens utgifter som förverkligats. Med tanke på statsekonomin har det varit viktigt att kunna påverka de beslut som gäller avlöningar och andra anställningsvillkor inom den kommunala och privata statsbidragssektorn. Funktionärskollektivavtalssystemet skapades utgående från förfarandet med bestämmande av grunderna för statsbidrag för avlöningar och andra anställningsvillkor. I detta system hade finansministeriet en central ställning. Den statsandelsreform som trädde i kraft vid ingången av år 1993 ändrar i allt väsentligt statsmaktens styrningsbehov och roll både i förhållande till kommunerna och i förhållande till den privata statsbidragssektorn. Reformen gäller härvid utöver kommunerna bl.a. privata gymnasier, yrkesläroanstalter, medborgarinstitut och musikläroanstalter.

Det viktigaste målet för statsandelsreformen är att stärka det kommunala självstyret och att genomföra en självständig verksamhet och ett självständigt beslutsfattande vid de privata verksamhetsenheter som åtnjuter statlig finansiering. Detta skall genomföras genom att de stadganden och normer som begränsar regleringen av verksamheten upphävs. Samtidigt som grunden för erhållande av statsandel blir kalkylerad i stället för utgiftsbaserad, blir det möjligt att väsentligt minska eller t.o.m. slopa statsmaktens styrning och deltagande i finansieringstagarens beslutsfattande. När statsandel börjar bestämmas på kalkylerade grunder fungerar bl.a. anställningsvillkorens nivå och utveckling inte längre som grund för den statsandel som ett samfund eller en anstalt erhåller. De stadganden i 15 § lagen om statsandelar och -understöd åt kommuner och kommunalförbund som föreskriver att kommunala tjänste- eller arbetskollektivavtal skall behandlas som grund för betalning av statsandel har upphävts vid ingången av 1993.

I samband med den reform som gäller den statliga finansieringen av undervisnings- och kulturverksamhet kom de privata teatrarna och orkestrarna vid ingången av 1993 i åtnjutande av den lagstadgade kalkylerade statsandelen. Erhållandet av statsandel med stöd av lag skulle ha lett till att teatrarna och orkestrarna skulle ha kommit att omfattas av tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal. I samband med stiftandet av teater- och orkesterlagen (730/92) ändrades också stadgan-

dena om tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal så, att de privata teatrarna och orkestrarna, trots att statsandelen är lagstadgad, uteslöts från tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal och därigenom kom att omfattas av lagen om kollektivavtal.

När statsandelsreformen har genomförts finns det inte längre någon grund för eller något behov av att genom lagen om funktionärskollektivavtal eller någon annan lagstiftning begränsa rätten för de verksamhetsenheter som med stöd av lag uppbär statsandel på kalkylerad grund besluta om regleringen av personalens anställningsvillkor i enlighet med den lagstiftning som tillämpas på den allmänna arbetsmarknaden. Också den nya konkurrensituation som möter verksamheten understryker kravet på att anställningsvillkoren regleras enligt den praxis som råder i den allmänna lagstiftningen och på den allmänna arbetsmarknaden.

I propositionen föreslås att lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner räknat från den 1 juli 1993 inte skall tillämpas på de privata samfund och anstalter som med stöd av lag uppbär en statsandel som fastställs på kalkylerad grund. Däremot skall lagen fortfarande tillämpas på de samfund och anstalter som med stöd av lag är berättigade till statsbidrag för avlöningsutgifter och ökningar av dessa.

Med statsbidrag enligt prövning avses ett sådant statligt verksamhetsunderstöd som beviljas enligt beslut av statsbidragsmyndigheten inom ramen för det anslag som riksdagen årligen godkänner för verksamheten i fråga. Statsekonomens allmänna möjligheter, den iakttagna budgetpolitiken samt ministeriernas tyngdpunktsområden med avseende på fördelningen av anslag till olika förvaltningsområden inverkar på beloppet av det verksamhetsunderstöd som ett privat samfund eller en privat anstalt uppbär årligen. Den årliga variationen i dessa faktorer har även i praktiken inneburit att bidragstagarens osäkerhet har ökat i fråga om statsbidrags nivå och den fortsatta utvecklingen. I en sådan situation finns det inte längre någon grund för att genom lagen om funktionärskollektivavtal begränsa rätten för sådana privata samfund eller anstalter som uppbär statsbidrag enligt prövning att besluta om regleringen av anställningsvillkoren för sin personal. Därför föreslås att lagen om funk-

tionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner räknat från den 1 juli 1993 inte skall tillämpas på sådana samfund och anstalter som uppbär statsbidrag enligt prövning.

Enligt 2 § 4 mom. lagen om funktionärskollektivavtal tillämpas lagen även på de privata statsunderstödda institutioner som med samtycke av avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner frivilligt ansluter sig till förhandlingssystemet. Stadgandet i fråga föranleder oklarhet om, vilken inverkan den frivilliga anslutningen till funktionärskollektivavtalssystemet har i fråga om de skyldigheter som följer av lagen om arbetsavtal och lagen om kollektivavtal. Det är inte förenligt med principerna i den allmänna lagstiftningen att privata samfund eller anstalter kan välja, om de skall höra till tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal, eller om de skall höra till tillämpningsområdet för lagen om kollektivavtal och därigenom omfattas av den allmänna bundenhet av ett kollektivavtal som stadgas i lagen om arbetsavtal. Av denna anledning föreslås att om tillhörigheten till tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal stadgas i lagen om funktionärskollektivavtal.

I samband med det som konstateras ovan föreslås 3 § 2 mom. i lagen om funktionärskollektivavtal bli ändrat så, att en statsunderstödd institution när den upphör att tillhöra tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal likväl skall vara bunden av funktionärskollektivavtal till utgången av den pågående avtalsperioden.

De föreslagna ändringarna i tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal innebär att antalet privata samfund och anstalter som omfattas av funktionärskollektivavtalssystemet minskar med 320. Efter den 1 juli 1993 skall tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal omfatta 130 privata samfund och anstalter som med stöd av lag uppbär statsbidrag för sina avlöningsutgifter.

Undervisningsministeriet har som mål att statsandelsreformen räknat från ingången av år 1994 till väsentliga delar skall täcka hela undervisningssektorn. Härvid kommer tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal att minska och gälla högst tio samfund och anstalter. I samband därmed är det möjligt att besluta om att lagen om funktionärskollektivavtal skall upphävas.

2. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet. Ärendet har även beretts i samarbete med presidiet för avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner, och diskussioner i ärendet har förts inom avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner på grundval av finansministeriets förslag.

3. Propositionens organisatoriska och ekonomiska verkningar

Finansministeriet har till uppgift att föra förhandlingar om funktionärskollektivavtal. När ett samfund eller en anstalt i stället för att tillhöra tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal börjar omfattas av den allmänna arbetslagstiftningen, så ändras både de möjligheter och skyldigheter som verksamhetsenheterna har när de reglerar anställningsvillkoren. År 1993 skall det fortfarande vara finansministeriets uppgift att sköta den förhandlings- och avtalsverksamhet som gäller dem som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal. Beträffande dem som inte längre omfattas av lagens tillämpningsområde återstår av finansministeriets uppgifter endast tillsynen över att avtalen iakttas samt givandet av de stödtjänster som ändringen kräver.

Enligt lagen om avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner skall de utgifter som avtalsdelegationen förorsakar betalas av statens medel. De utgifter som åsamkas staten av funktionärskollektivavtalssystemet

met kommer att minska 1993, eftersom behovet av den arbetsinsats som förhandlings- och avtalsverksamheten kräver minskar.

4. Ikraftträdande

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1993.

5. Lagstiftningsordning

Lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner stiftades i grundlagsordning emedan lagen om funktionärskollektivavtal begränsar privata samfundets och anstaltens möjlighet att genom att träffa ekonomiska avtal själv bestämma hur de använder sin egen förmögenhet (GrUB 5/1978 rd). I propositionen föreslås det att tillämpningsområdet för lagen om funktionärskollektivavtal ändras så, att av de samfund som omfattas av den gällande lagens tillämpningsområde de som uppbär lagstadgad kalkylerad statsandel samt de samfund och anstalter som uppbär statsbidrag enligt prövning skall stå utanför tillämpningsområdet. Ändringarna innebär att samfunden och anstalterna i fråga befrias från de begränsningar som följer av lagen om funktionärskollektivavtal. Utgångspunkten när ändringarna bereddes har på ovan nämnda grund varit att lag en skall kunna stiftas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av 2 och 3 §§ lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 och 3 §§ lagen den 23 februari 1979 om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner (238/79),

av dessa lagrum 2 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag den 3 augusti 1992 (731/92), som följer:

2 §

Såsom statsunderstödda institutioner som avses i 1 § betraktas de privata samfund och anstalter som med stöd av lag är berättigade att för sina avlöningsutgifter få bidrag av staten. Lagens tillämpningsområde omfattar dock inte de samfund och anstalter som med stöd av lag får kalkylerad statsandel.

Lagen tillämpas icke på registrerade partier och deras medlemsföreningar, ej heller på de privata samfund eller anstalter, vilka av staten uppbär understöd uteslutande av tippningsvinstmedel, penninglotterimedel eller penningautomatföreningens avkastning.

3 §

När en statsundersödd institution upphör att tillhöra tillämpningsområdet för denna lag skall den likväl vara bunden av funktionärskollektivavtal till utgången av avtalsperioden.

Denna lag träder i kraft den
199 .

När en statsunderstödd institution innan denna lag träder i kraft har omfattats av lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner och på grund av denna lag upphör att tillhöra tillämpningsområdet för lagen skall den likväl vara bunden av funktionärskollektivavtal till utgången av avtalsperioden.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 29 januari 1993

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Minister Pekka Tuomisto

Lag

om ändring av 2 och 3 §§ lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 2 och 3 §§ lagen den 23 februari 1979 om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner (238/79),

av dessa lagrum 2 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag den 3 augusti 1992 (731/92), som följer:

Gällande lydelse

Såsom i 1 § avsedda statsunderstödda institutioner anses de privata samfund och anstalter, vilka med stöd av lag är berättigade att för sina avlöningsutgifter uppbära bidrag av staten, samt de privata samfund och anstalter med statsbidrag enligt prövning, vilka i bidrag av staten uppbär minst hälften av det sammanlagda beloppet av sina utgifter för avlöningar och pensioner, och hos vilka minst femtio funktionärer är anställda med befattningen som huvudsyssla.

Såvida organisation, bildad av privata samfund eller anstalter med statsbidrag enligt prövning, vilka bör anses såsom särskilda statsunderstödda institutioner, sammanlagt av statens uppbär ett bidrag, som uppgår till minst hälften av det sammanlagda beloppet av samfundens eller anstalternas avlönings- och pensionsutgifter, och hos den är anställda minst femtio funktionärer med befattningen som huvudsyssla, skall lagen tillämpas på organisationen i dess helhet.

Lagen tillämpas icke på registrerade partier och deras medlemsföreningar, ej heller på de privata samfund eller anstalter, vilka av staten uppbär understöd uteslutande av tippningsvinstmedel, penninglotterimedel eller penningautomatföreningens avkastning. Lagen tillämpas inte heller på sådana teatrar och orkestrar som får statsandel.

Utan hinder av vad ovan i denna paragraf är stadgat tillämpas lagen på de privata statsunderstödda institutioner, vilka med samtycke av avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner ansluter sig till det förhandlings-system som avses i denna lag.

Föreslag lydelse

2 §

Såsom statsunderstödda institutioner som avses i 1 § betraktas de privata samfund och anstalter som med stöd av lag är berättigade att för sina avlöningsutgifter uppbära bidrag av staten. Lagens tillämpningsområde omfattar dock inte de samfund och anstalter som med stöd av lag uppbär kalkylerad statsandel.

Lagen tillämpas icke på registrerade partier och deras medlemsföreningar, ej heller på de privata samfund eller anstalter, vilka av staten uppbär understöd uteslutande av tippningsvinstmedel, penninglotterimedel eller penningautomatföreningens avkastning.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

På avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner ankommer att fastslå vilka statsunderstödda institutioner som hör till det i denna lag avsedda förhandlingssystemet.

Föreligger i 2 § 1 och 2 mom. nämnda förutsättningar icke längre eller är det fråga om en i 2 § 4 mom. avsedd statsunderstödd institution, har avtalsdelegationen för privata statsunderstödda institutioner och vederbörande privata institution rätt att med sex månaders uppsägningstid uppsäga institutionen från det i denna lag avsedda förhandlingssystemet. Institutionen är likväl bunden av funktionärskollektivavtal till utgången av avtalsperioden.

När en statsunderstödd institution upphör att tillhöra tillämpningsområdet för denna lag skall den likväl vara bunden av funktionärskollektivavtal till utgången av avtalsperioden.

*Denna lag träder i kraft den
199 .*

När en statsunderstödd institution innan denna lag träder i kraft har omfattats av lagen om funktionärskollektivavtal för privata statsunderstödda institutioner och på grund av denna lag upphör att tillhöra tillämpningsområdet för lagen skall den likväl vara bunden av funktionärskollektivavtal till utgången av avtalsperioden.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.
